

การนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสู่การปฏิบัติ
ในพื้นที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

The Implementation of the Adolescent Pregnancy Prevention and
Treatment Policy in the Area of Ko Kha District, Lampang Province

Received: January 23, 2020
Revised: February 28, 2020
Accepted: March 04, 2020

วรรณิ์ สีนปากษา¹และสุวรรณี แลสันกลาง²
Wanee Sinpaksa, and Suvarat Leasanklang
(Kittypar_2526@windowslive.com, svr2550@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสู่การปฏิบัติในพื้นที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในพื้นที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยที่ใช้คือการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 24 คนได้แก่ ผู้บริหารเทศบาล เจ้าหน้าที่ ตัวแทนภาครัฐและประชาชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเรียบเรียงเสนอโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ในพื้นที่มีกลไกประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมผู้ปกครองได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีเรื่องเพศวิถี ขณะที่สถานศึกษาได้บรรจุเรื่องเพศวิถี ในรายวิชาที่สอนพร้อมจัดอบรมเตรียมความพร้อมแก่ครูผู้สอน มีการออกแบบการทำงานที่เปลี่ยนแปลงการทำงานจากเดิมที่หน่วยงานต่าง ๆ แยกกันทำ มาเป็นแบบบูรณาการ ซึ่งทำให้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีแนวโน้มดีขึ้น ขณะเดียวกันพบว่า การรณรงค์สื่อสารเพื่อให้เด็กเยาวชนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบ และผลที่ตามมาจากการตั้งครรภ์ไม่พร้อมได้ผลดีขึ้น

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

หน่วยบริการสุขภาพที่เป็นมิตรกับวัยรุ่นได้มีการเชื่อมประสานงานที่ดีขึ้น และมีระบบข้อมูลในพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง เพื่อติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง สามารถใช้ระบบฐานข้อมูลเดียวกันเพื่อประเมินผลและพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น และพบผลวิจัยอีกว่า บางชุมชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร แนวทางแก้ไขคือ สร้างความเข้าใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชน ถึงความจำเป็นในการสอนเพศศึกษาแก่บุตรหลาน เพื่อได้เรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันเพิ่มมากขึ้น ปัญหาประมาณไม่เพียงพอโครงการไม่ต่อเนื่อง แนวทางแก้ไขคือ สร้างความตระหนักถึงความสำคัญร่วมกัน และตั้งงบประมาณรองรับให้เพียงพอในปีต่อไป

คำสำคัญ : การป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์, นโยบายสาธารณะ, วัยรุ่น

Abstract

The purpose of this research was to study and analyze the implementation of adolescent pregnancy prevention and treatment policy in Ko Kha District, Lampang Province and to study the problems and solutions to the application of the prevention and remission policy for teenagers in Ko Kha District, Lampang Province. Is a qualitative research The research instruments used were group discussion, interview with 24 key informants, including municipal administrators, officers, government representatives and the public. Data were analyzed using content analysis techniques and compiled by descriptive method.

The results of the research showed that In the area there are mechanisms for coordination between various departments. To encourage parents to change the attitude of sexuality. While the educational institution has included sexual matters In the subjects that are taught and prepare training to prepare teachers There is a design of work that changed the work from the previous departments separately. Come to be integrated which makes the problem of pregnancy in adolescents improving Meanwhile, found that Communication campaign for children and youth to realize responsibility And the consequences of pregnancy are not ready to get better results Adolescent-friendly health services have improved coordination And have information systems in all 3 locations to continuously monitor progress Can use

the same database system for better evaluation and development. And, The results of the research showed that Some communities do not cooperate as they should. The solution is Build understanding among parents of the community about the need to teach sex education to their children. To learn more about creating immunity Inadequate budget problems, inconsistent project The solution is Raise awareness of mutual importance And set a budget sufficient for the following year.

Keywords: Pregnancy Prevention and Remedy, Public Policy, Adolescent

บทนำ

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศชาติ รวมทั้งสุขภาพอนามัยของมารดาวัยรุ่นและบุตร แม้ว่านโยบายของรัฐบาล รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนกระทรวงสาธารณสุข แผนกระทรวงศึกษาธิการ และแผนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น แต่เนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องดังกล่าวต่างทำงาน เฉพาะในส่วนรับผิดชอบของหน่วยงานตนเอง โดยไม่มีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาในเรื่องดังกล่าวได้ ซึ่งจะเห็นชัดเจนถึงปัญหาที่เป็นผลต่อเนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกันและท้องไม่พร้อม และที่น่าสนใจ คือ การท้องไม่พร้อมในวัยรุ่น มักถูกเชื่อมโยงถึงประเด็นอื่น ๆ โดยเฉพาะประเด็นการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ท้องไม่พร้อม และการทำแท้ง (กุลภา วจนะสาระ, 2558) ซึ่งประเด็น “ท้องไม่พร้อม” จึงเป็นสถานการณ์ที่แตกต่างกันไปในประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อมในช่วงชีวิตนั้น ๆ ในแต่ละคน และเมื่อเป็นท้องที่ไม่พร้อม ย่อมส่งผลแห่งจังหวะชีวิตและชะตากรรมของตนเองมากกว่า จนในที่สุดผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อมจำนวนมากก็เลือกการยุติการตั้งครรภ์เป็นทางแก้ปัญหของความไม่พร้อมนั้น ๆ ซึ่งทางเลือกดังกล่าว จากการสัมภาษณ์ระดับลึกผู้หญิงที่มีประสบการณ์ท้องและต้องการ ยุติการตั้งครรภ์รวม 77 คน ได้ข้อสรุปว่า ผู้หญิงทุกกลุ่มไม่ว่าจะผ่านการทำแท้งมาแล้วปลอดภัย หรือมีอาการแทรกซ้อน หรือยังท้องอยู่ และคลอดแล้วก็ตาม ผู้หญิงทุกวัย ทุกสถานภาพสมรส ทุกระดับการศึกษา และ ทุกอาชีพ พุดเหมือนกันหมดว่า ท้องที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความไม่พร้อม และ

เพราะไม่พร้อม จึงเป็นสาเหตุแห่งปัญหาที่เธอเหล่านั้นประสบอยู่ และเผชิญความกดดันทางสังคม แบกรับความรู้สึกผิดตามที่สังคม มีมาตรฐานตัดสินไว้กับตัวเอง และเชื่อตามที่ถูกตอกย้ำว่า การทำแท้งคือการฆ่าลูก ซึ่งเป็นความผิดพลาดในชีวิต เป็นบาปกรรม รุนแรง และผู้เป็นแม่ต้องรับผลกระทบแห่งการกระทำครั้งนี้ ไปตลอดชีวิต (กนกวรรณ, 2548, น.185)

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสถิติการตั้งครรภ์ไม่พร้อมค่อนข้างสูง จากการดำเนินงานการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจังหวัดลำปาง 5 ปีย้อนหลัง (ปี 2554 -2558) พบว่า อัตราการคลอดอายุ 15 – 19 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ จากข้อมูลในคลินิกฝากครรภ์ พบว่า ปีงบประมาณ 2559 (ตุลาคม 2558 - กันยายน 2559) มีหญิงฝากครรภ์ทั้งหมด 3,254 คน อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 431 คน เฉพาะหญิงฝากครรภ์อายุ 15-19 ปี จำนวน 399 คน อัตรา 12.39 ต่อพัน ประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี วิเคราะห์ปัจจัยของการตั้งครรภ์ในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์อายุต่ำกว่า 20 ปี พบว่า ร้อยละ 49.18 (212 ราย) มีความต้องการที่จะมีบุตร เนื่องจากแต่งงานมีครอบครัวและทำงานแล้ว และร้อยละ 48.02 ไม่พร้อมมีบุตร เนื่องจากส่วนใหญ่ ยังศึกษาอยู่ เป็นการตั้งครรภ์ซ้ำร้อยละ 11.36 (49 ราย) พบทุกอำเภอ โดยพบมากที่สุดที่อำเภอเมือง 10 ราย อำเภองาว 9 ราย อำเภอวังเหนือและอำเภอแม่เมาะ อำเภอละ 7 ราย และอำเภอเกาะคา 6 ราย (รายงานการประชุมคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจังหวัดลำปาง ครั้งที่ 1/2560 เมื่อปลายวันที่ 25 เมษายน 2560) จากปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นดังกล่าว จึงมีความพยายามป้องกันและแก้ไขปัญหาในหลายรูปแบบ โดยได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนด้วยนโยบายและแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกัน แต่ทั้งนี้ กระบวนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ยังมีปัญหาการทำให้เกิดความเชื่อมโยงสัมพันธ์และต่อเนื่องกันเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพอย่างไร ในการดำเนินงานและลดความซ้ำซ้อน โดยทีมงานที่ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดและมีการนำผลการปฏิบัติงานนำเสนอให้กลไกคณะทำงานกลางและผู้รับผิดชอบภารกิจแต่ละด้านได้รับรู้และพิจารณาข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการทำงานร่วมกันอย่างไร และจะส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตวัยรุ่นและต่อชุมชนสังคมโดยรวมในระยะยาว ซึ่งในการดำเนินงานทั้ง 9 ภารกิจนี้ จังหวัดลำปางได้ยึดเป็นแนวทาง ในการแก้ปัญหาคือการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับจังหวัด จึงเป็นที่น่าสนใจว่า การนำนโยบายสู่การปฏิบัติของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับจังหวัดลำปาง เป็นอย่างไรบ้าง

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาถึงความสำเร็จของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นทั้ง 9 ภารกิจ ในการปฏิบัติที่สอดคล้องประสานกันระหว่างทุกภาคส่วนและอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตวัยรุ่นและต่อชุมชนสังคมโดยรวมในระยะยาว และประการที่สำคัญ การนำนโยบายสู่การปฏิบัติดังกล่าว นั้น ได้บรรลุตามภารกิจในระดับมากน้อยเพียงใด มีปัจจัยใด ที่มีส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้การดำเนินการดังกล่าว ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งมีการเสนอแนะแนวทางไว้อย่างไร เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวบรรลุผลสัมฤทธิ์ในระดับที่สูงขึ้น ภายใต้ข้อจำกัดในหลายด้าน เช่น ด้านระยะเวลา และด้านงบประมาณ ฯลฯ โดยผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาดำเนินการปรับปรุง นโยบายสู่การปฏิบัติของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับจังหวัดลำปาง ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสู่การปฏิบัติในพื้นที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในพื้นที่อำเภอ เกาะคา จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) รวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสู่การปฏิบัติในพื้นที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกโดยใช้ดุลพินิจ จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือ ผู้กำหนดนโยบายได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลตำบลเกาะคา เทศบาลตำบลไหล่หิน และเทศบาลตำบลวังพร้าว และผู้มีหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติในระดับสูงได้แก่ คณะกรรมการประสานงานเพื่อจัดการปฏิบัติของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ทั้งที่เป็นตัวแทนจากภาครัฐนักวิชาการและจากภาคประชาชน จำนวน 14 คน เพื่อให้สัมภาษณ์ในเชิงลึก

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่มีประสบการณ์ร่วมดำเนินกิจกรรม โดยวิธีการคัดเลือกประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และสามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงประเด็น เชื่อถือได้และเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการปฏิบัติงาน จำนวน 10 คน เพื่อให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสู่การปฏิบัติในพื้นที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ครึ่งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยการศึกษา รายละเอียด แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตและเนื้อหาในการสร้างแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลการนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสู่การปฏิบัติในพื้นที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นภารกิจ 9 ด้าน คือ พัฒนากลไกประสานการทำงาน, การสนับสนุนให้มีทักษะคุยกับลูกอย่างเปิดใจ กลไกสนับสนุน การวิเคราะห์และออกแบบการทำงาน การรณรงค์สื่อสารให้วัยรุ่นตระหนักถึงความรับผิดชอบ การบริการสุขภาพที่เป็นมิตรกับวัยรุ่น ระบบบริการที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเยาวชน และการพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อติดตามและประเมินความก้าวหน้า

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือ 2 ประเภทคือ 1) ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หลักฐานที่ได้จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร รายงาน การประชุมและ 2) ข้อมูลจากภาคสนามโดยรวบรวมจากผู้เกี่ยวข้องในครัวเรือน สถานศึกษาโดยการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มย่อยในพื้นที่ 3 แห่งคือ เทศบาลตำบลเกาะคา เทศบาลตำบลไหล่หิน และเทศบาลตำบลวังพร้าว

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามประเด็นการวิจัยและเรียบเรียงเสนอเป็นรายงานโดยวิธีพรรณนา (Description) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลชุมชน เพื่อการสรุปผลการศึกษาตามเนื้อหาสาระที่สำคัญและวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสู่การปฏิบัติในพื้นที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบผลวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ผลจากการศึกษาวิเคราะห์การนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครุฑในวัยรุ่นสู่การปฏิบัติตามภารกิจ 9 ด้าน ในพื้นที่อำเภอเกาะคา 3 แห่งคือเทศบาลตำบลเกาะคา เทศบาลตำบลไหล่หิน และเทศบาลตำบลวังพร้าว พบว่า

1. ด้านกลไกประสานการทำงานที่เข้มแข็ง พบว่า มีการเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นคณะทำงาน เพื่อสร้างความเข้าใจ กำหนดเป้าหมายร่วมกันและประสานงานให้แต่ละหน่วยงานทำงานในบทบาทของตัวเอง **2. ด้านทำงานร่วมกับผู้ปกครองให้มีทักษะการคุยเรื่องเพศกับลูก** พบว่า มีการสนับสนุนให้พ่อแม่ได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติในด้านบวกเกี่ยวกับเรื่องเพศมากขึ้น **3. ด้านกลไกสนับสนุนให้สถานศึกษาสอนเรื่องทักษะชีวิตและเพศวิถีศึกษาครบด้าน** พบว่า มีการบรรจุเรื่องดังกล่าวลงในรายวิชาหลักสูตรของสถานศึกษา พร้อมกับจัดการอบรมเตรียมความพร้อมให้แก่ครูสอนเพศศึกษา **4. ด้านการวิเคราะห์และออกแบบการทำงานกับกลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา** พบว่า การดำเนินงานมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครุฑในวัยรุ่น เพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานจากเดิม ที่ต่างหน่วยงานต่างแยกกันมาเป็นการทำงานแบบบูรณาการกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กับภาคประชาสังคม โดยมีการประสานงานที่เข้มแข็งร่วมกับการพัฒนาศักยภาพของหน่วยบริการต่าง ๆ และให้วัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สถานการณ์การตั้งครุฑในวัยรุ่นของจังหวัดมีแนวโน้มดีขึ้น **5. ด้านรณรงค์สื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักถึงความรับผิดชอบ** พบว่า คณะทำงานที่เป็นตัวแทนจากองค์กรต่าง ๆ ได้มีการรณรงค์และจัดค่ายกิจกรรม เช่น ค่ายพัฒนาศักยภาพการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัว หรือ โครงการส่งเสริมศิลปะ ดนตรี กีฬา ของเด็กและเยาวชน เพื่อสื่อสารให้เด็ก เยาวชนในสถานศึกษา และในชุมชนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบ และผลที่จะตามมาจากการตั้งครุฑที่ไม่พร้อม **6. ด้านมีหน่วยบริการสุขภาพที่เป็นมิตรกับวัยรุ่น** พบว่า ได้มีจัดตั้งทีมงานโดยมีสาธารณสุขอำเภอเกาะคาและตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นจิตอาสา ได้ออกหน่วยบริการสุขภาพที่เป็นมิตรกับเด็ก เยาวชน **7. ด้านระบบบริการที่เชื่อมโยงระหว่างสุขภาพ การศึกษาและสังคม** พบว่า คณะทำงานที่เป็นตัวแทนจากองค์กรต่าง ๆ มีระบบบริการที่เชื่อมโยงกันทั้งด้านสุขภาพ การศึกษาและด้านสังคม โดยเชื่อมประสานหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในจังหวัด ทั้งเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครุฑในวัยรุ่น การป้องกันเอชไอวี โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และเรื่องยาเสพติด ซึ่งมีหลายหน่วยงาน ได้แก่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

(พมจ.) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสังคมสงเคราะห์สังกัดบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด ลำปาง สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด และ ปปส.จังหวัด เป็นต้น **8. ด้านการจัดให้มีพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กเยาวชน** พบว่า ในพื้นที่ท้องถิ่นทั้ง 3 แห่งคือ เทศบาลตำบลวังพร้าว เทศบาลตำบลไหล่หิน และเทศบาลตำบลเกาะคา ได้สร้าง “พื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กเยาวชน” โดยการจัดให้มีสถานที่ที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ ได้เข้ามาใช้พื้นที่ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน **9. ด้านระบบข้อมูล เพื่อติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง** พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 3 แห่งได้ร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์ สังกัดบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดลำปาง ฝ่ายกิจการเด็กและเยาวชน ได้พัฒนาระบบข้อมูลในพื้นที่เกาะคา ซึ่งทำให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ระบบฐานข้อมูลเดียวกันได้เพื่อติดตามประเมินความก้าวหน้าและสะท้อนปัญหาการทำงาน และหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นร่วมกันให้ดียิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ผลศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขในการนํานโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในพื้นที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีข้อสรุปดังนี้

ด้านพัฒนากลไกประสานการทำงาน พบว่า แม้จะมีการเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มแข็ง แต่กลับพบปัญหาที่สำคัญได้แก่ บางชุมชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร เพราะเข้าใจว่า เป็นเรื่องส่วนตัว ไม่กล้าให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ จึงไม่ได้ข้อเท็จจริงในการช่วยเหลือเท่าที่ควร แนวทางแก้ไขคือ ตัวแทนจากหน่วยงาน และภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในชุมชน และท้องถิ่น ต้องร่วมกันสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนให้เกิดความเข้าใจ ให้ความร่วมมือในการทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ด้านการสนับสนุนให้มีทักษะในการสื่อสาร พบว่า มีบางชุมชนที่มีผู้ปกครองมีอคติเรื่องเพศวิถี โดยมองเห็นว่า เรื่องเพศวิถี เด็กไม่ควรไปเกี่ยวข้อง และไม่ควรจะทำให้ลูกหลานมารับรู้เรื่องดังกล่าว พร้อม ๆ กับห้ามปรามด้วยวาจาที่รุนแรงต่อบุตรหลาน ว่าเป็นคนไม่ดีทำให้วงศ์ตระกูลเสื่อมเสีย ซึ่งเป็นอุปสรรคในการทำงานแก้ไขปัญหาดังกล่าว การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น แนวทางแก้ไขคือ เสนอให้มีการอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติในด้านบวกมากขึ้น ตลอดจนส่งเสริมความรู้และความเข้าใจในเรื่องเพศวิถี นอกจากนั้น ควรจะมีสื่อในท้องถิ่นโดยเชิญผู้มีประสบการณ์มาให้ความรู้ เพื่อให้ชุมชนได้รับทราบทั่วกัน

ด้านกลไกสนับสนุนให้สถานศึกษาสอนเรื่องทักษะชีวิตและเพศวิถีศึกษารอบด้าน พบว่า บางพื้นที่งบประมาณไม่เพียงพอ จึงทำให้โครงการไม่ต่อเนื่อง แนวทางแก้ไขคือ ต้องสร้างความตระหนักร่วมกันและตั้งงบประมาณเพื่อให้เกิดความเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ

ด้านการวิเคราะห์และออกแบบการทำงานกับกลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาพบว่า ประชาชนยังมีความรู้ในการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นน้อย และโดยส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญเรื่องการอบรมให้ความรู้ แนวทางแก้ไขคือ ควรจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ช่วงวันหยุดราชการ ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ด้านรณรงค์สื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักถึงความรับผิดชอบ พบว่า ปัญหาเมื่อเกิดขึ้นแล้ว มักหาทางออกด้วยการให้เด็กที่ตั้งครรภ์แต่งงานและอยู่กินฉันสามีภรรยา แต่เนื่องจากเด็กทั้งสองฝ่าย ยังไม่มีวุฒิภาวะ บางคู่นั้นก็ทนอยู่ร่วมกัน ขณะที่บางรายก็เลิกร้างกันไป ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา แนวทางแก้ไขคือ การสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน โดยมีครอบครัวและญาติทั้งสองฝ่าย ร่วมกันให้ความสนับสนุน ช่วยเหลือ และสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ทำให้แม่วัยเด็กมีความรู้สึกละอายใจ ใจสบายใจ ไม่มีความเครียดกังวล ขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความร่วมมือดูแลส่งเสริมสุขภาพของแม่วัยเด็ก ทั้งในระยะก่อนคลอดและหลังคลอด ย่อมทำให้การปรับตัวของแม่วัยเด็กและสุขภาพของทารกเป็นไปด้วยดี

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสู่การปฏิบัติในพื้นที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง สามารถสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลจากการศึกษาการนำนโยบายสาธารณะการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสู่การปฏิบัติในพื้นที่อำเภอเกาะคา ตามภารกิจ 9 ด้าน คือ

ด้านกลไกประสานการทำงานที่เข้มแข็ง พบว่า ได้มีการเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นคณะทำงาน แต่กลับพบปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ บางชุมชนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ซึ่งได้มีแนวทางแก้ไขคือ ตัวแทนจากหน่วยงาน และภาคส่วนหรือเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งในชุมชน และท้องถิ่น ต้องร่วมกันสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนให้เกิดความร่วมมือในการทำงานตามนโยบาย อย่างจริงจังและต่อเนื่องนั้น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับวิจัย

ของ ศิริพร จิรวัฒน์กุล (2556, น.32) ที่กล่าวว่า การบูรณาการเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญห การ ตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น ที่เน้นความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน สามารถบูรณาการ เข้าไปสู่งานประจำของเครือข่ายภาคีที่มีอยู่ในชุมชนโดยสนับสนุนให้องค์กรในชุมชน ซึ่งอาจเป็น องค์กรที่มีอยู่เดิม หรือองค์กรใหม่ทำงานร่วมกัน และนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญห การ ตั้งครรภ์ไม่พร้อมของหน่วยงาน ต้องเป็นนโยบายต่อเนื่อง มีทรัพยากร สนับสนุน และเน้น ทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน โดยมีวัยรุ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของงานตั้งแต่การกำหนด มาตรการ ยุทธศาสตร์ วิธีการและประเมินผล ดังนี้

ด้านทำงานร่วมกับผู้ปกครองให้มีทักษะการคุยเรื่องเพศกับลูก พบว่า มีบางชุมชน ผู้ปกครอง มีอคติเรื่องเพศวิถี โดยมองเห็นว่า เรื่องเพศวิถีเด็กไม่ควรไปเกี่ยวข้องและไม่ควรจะทำให้ลูกหลานมารู้เรื่องดังกล่าวพร้อมกับการห้ามปรามด้วยวาจาที่รุนแรงต่อบุตรหลาน ซึ่งเป็น อุปสรรคในการทำงานแก้ไขปัญห การ ตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลวิจัยของ ประไพพิศ เชมะชิต (2552, น.127-129) วิจัยเรื่อง การศึกษาเพศวิถีของวัยรุ่นตั้งครรภ์ในวัย เรียน ผลการศึกษาพบว่า การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในวัยเรียนเป็นปรากฏการณ์ในบริบทสังคมไทย และถูกนำเสนอผ่านสื่อสารมวลชนด้วยการสะท้อนภาพและเพ่งโทษวัยรุ่นว่าเป็น “ผู้กระทำการ” ปัญห การ ตั้งครรภ์ของวัยรุ่น แม้จะส่งผลให้ผู้ใหญ่ในสังคมเกิดการตื่นตัวทางศีลธรรม และมีการ ปรณรงค์พร้อมทั้งให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อหวังจะลดทอนปัญหา แต่ก็พบว่า การจัดการ ดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น เพื่อให้ภารกิจ ด้านทำงานร่วมกับผู้ปกครองให้มีทักษะการ คุยเรื่องเพศกับลูกนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ไม่ควรมุ่งเน้นเพ่งโทษว่า พวกเขาเป็น “ต้นเหตุ” หากแต่ควร สร้างวิธีคิดเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติในด้านบวกมากขึ้น ตลอดจนส่งเสริมความรู้และความเข้าใจใน เรื่องเพศ นอกจากนั้น ควรจะมีสื่อในท้องถิ่น โดยเชิญผู้รู้หรือมีประสบการณ์ทำงานมาให้ข้อมูล หรือความรู้ เพื่อให้ชุมชน สังคมได้รับทราบทั่วกัน

ด้านกลไกสนับสนุนให้สถานศึกษาสอนเรื่องทักษะชีวิตและเพศวิถีศึกษา พบว่า บางพื้นที่งบประมาณไม่เพียงพอ จึงทำให้โครงการไม่ต่อเนื่อง ได้มีแนวทางแก้ไขคือ ต้อง สร้างความตระหนักร่วมกันและตั้งงบประมาณเพื่อให้เกิดความเพียงพอในการดำเนินงาน โครงการ สอดคล้องกับผลวิจัยของ พรรัมภา ขวัญยืน (2557, น.240) วิจัยเรื่อง การบริหารการ ช่วยเหลือวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการ นโยบายและยุทธศาสตร์สำหรับการแก้ไขปัญห การ ตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ควรจะมีระบบบริการที่

ดำเนินการโดยให้การช่วยเหลือเยาวชนที่รอบด้าน ครอบคลุม สามารถจัดการปัญหาได้อย่างเหมาะสม และสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พร้อมให้การสนับสนุนให้เกิดผลปฏิบัติต่อการแก้ปัญหาการท้องไม่พร้อมอย่างมีประสิทธิภาพแบบเป็นองค์รวม สามารถจัดการปัญหาได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ภารกิจด้านนี้หากต้องการให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ควรสร้างความตระหนักร่วมกันถึงความสำคัญ พร้อมกับการมีแผนงบประมาณที่ชัดเจนรองรับ เพื่อให้เกิดความเพียงพอในการสนับสนุนการดำเนินงานสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

ด้านณรงค์สื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักถึงความรับผิดชอบ พบว่า ผลที่ตามมาจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม คือ ผู้ปกครอง มักหาทางออกด้วยการให้แต่งงานและอยู่กินฉันสามีภรรยา แต่เนื่องจากเด็กทั้งสองฝ่าย ยังไม่มีวุฒิภาวะ บางคู่ก็จำทนอยู่ร่วมกัน ขณะที่บางรายก็เลิกร้างกันไป ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุรเทพ โชคนานุกุล (2559, น. 70-78) ซึ่งวิจัยเรื่อง การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ผลกระทบทางสังคมจากมุมมองเรื่องเพศของแม่ต่างรุ่น ผลวิจัยพบว่า แม่วัยรุ่นในแต่ละรุ่นอายุมีวิธีคิด ทักษะ และความเชื่อเรื่องเพศที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดทัศนคติ รูปแบบพฤติกรรมและการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน แสดงถึงช่องว่างในแต่ละรุ่นอายุที่มีความขัดแย้งกันระหว่างจารีตประเพณี และมีข้อเสนอว่า ควรสร้างความตระหนักรู้ และการดึงพ่อวัยรุ่นให้มีส่วนร่วมรับรู้และแก้ไขปัญหา พร้อมให้การสนับสนุนร่วมกันของทั้งสองครอบครัว ทั้งในเรื่องบทบาทของการเป็นพ่อ และการเป็นสามีที่ดี อันจะช่วยให้ความขัดแย้งภายในครอบครัวของทั้งสองฝ่ายลดลง ดังนั้น แนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในภารกิจด้านการสร้างความตระหนักถึงความรับผิดชอบ คือ การสร้างความร่วมมือของครอบครัว และญาติพี่น้องของทั้งสองฝ่าย ในการให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ ขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความร่วมมือในการดูแลส่งเสริมสุขภาพของแม่วัยเด็ก ทั้งในระยะก่อนคลอด และหลังคลอด เพื่อการปรับตัวของแม่วัยเด็กและสุขภาพของทารกเป็นไปด้วยดี

ด้านมีหน่วยบริการสุขภาพที่เป็นมิตรกับวัยรุ่น พบว่า ทีมงานแม้จะมีความเข้าใจถึงขั้นตอนต่าง ๆ ตรงตามเป้าหมายและเกิดความร่วมมือสนับสนุน รับรู้ปัญหาและตอบสนองต่อนโยบาย แต่โรงเรียนบางแห่ง ยังไม่มีประกาศนโยบาย กำหนดภารกิจ มอบหมายงาน ไม่มีการสั่งการที่ชัดเจน ผลการวิจัยครั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานสาธารณะการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสู่การปฏิบัติในพื้นที่อำเภอเกาะคา มีปัญหาในเชิงกลไกบริหารจัดการระบบ ซึ่งจะส่งผลต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงพัฒนาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น ซึ่ง

สอดคล้องกับประเด็นเงื่อนไขสำคัญที่ วรเดช จันทรศร (2551, น.193) กล่าวไว้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อที่จะทำให้บังเกิดความสำเร็จนั้น ต้องมีความเข้าใจว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการ นั่นคือมีความต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง มีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม มิใช่กิจกรรมที่เกิดขึ้นชั่วคราวแล้วเลือนหายไป แต่เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง และแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา ดังนั้น การปฏิบัติงานนี้หากต้องการให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ควรสร้างความตระหนักร่วมกันถึงความสำคัญในการสนับสนุนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

ด้านระบบบริการที่เชื่อมโยงระหว่างสุขภาพ การศึกษาและสังคม พบว่า ครอบครัวที่มีฐานะปานกลางถึงระดับล่าง จะสามารถเข้าถึงข้อมูล กระบวนการเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรได้ค่อนข้างดี ซึ่งแตกต่างจากครอบครัวที่มีฐานะ กลับมีความคิดเห็นเป็นแบบปัจเจกไม่เข้ากลุ่มสังคม และมักไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมบริการ มักพลาดโอกาสให้บุตรหลานได้เรียนรู้เพศศึกษา และการสร้างภูมิคุ้มกันตนเอง ครั้นเมื่อเกิดเรื่องที่ไม่คาดฝัน ก็มักจะตามแก้ปัญหาเป็นส่วนใหญ่ ประเด็นนี้ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลวิจัยของ ประไพ พิศุฑฒินท (2552, น.127-129) วิจัยเรื่อง การศึกษาเพศวิถีของวัยรุ่นตั้งครรภ์ในวัยเรียน ผลวิจัยพบว่า ความพยายามในการลดจำนวนของวัยรุ่นตั้งครรภ์ในวัยเรียน ที่มีประสิทธิภาพ จึงไม่สามารถทำได้โดยการใช้มุมมองทางการศึกษาให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่วัยรุ่นเพียงลำพัง หรือมองว่าเป็นปัญหาของเด็กวัยรุ่นเท่านั้น ดังนั้น ควรให้มีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้พ่อแม่ หรือผู้ปกครองของเยาวชน รับทราบถึงผลกระทบเชิงลบ ให้หันมาให้ความสำคัญเพิ่มขึ้น และรัฐควรสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของเพศวิถี และให้มีการสอนเพศวิถีกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเยาวชน เช่น ผู้ปกครอง พ่อแม่ ดังนั้น ควรมีแนวทางเพื่อสื่อสารให้ครอบครัวที่มีฐานะได้รับรู้ปัญหา และเล็งเห็นประโยชน์โครงการที่ดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า การนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสู่การปฏิบัติ มีประเด็นเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ ทำให้โครงการไม่ต่อเนื่องนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดทำแผนงบประมาณที่เพียงพอเพื่อสนับสนุน

กิจกรรมอย่างจริงจัง และควรประสานงานกับองค์กรที่รับผิดชอบ เพื่อผลักดันนโยบายการดูแล และให้ความช่วยเหลือไปยังพื้นที่ข้างเคียงให้ครอบคลุม ให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจ และได้รับ ข้อมูล ข่าวสารอย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรปรับทัศนคติให้เป็นบวกแก่ครอบครัว ผู้ปกครองต่อการตั้งครุฑของวัยรุ่น และชี้แนะแนวทางแก้ไข ปัญหาการตั้งครุฑในวัยรุ่น โดยให้ศิลปะในการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน เพื่อให้ตระหนักและสร้างค่านิยมความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมทางเพศของบุตรหลาน ตลอดถึงความจำเป็นในการสอนเพศศึกษาแก่บุตรหลาน ไม่ควรโยนภาระหน้าที่ให้แก่โรงเรียนแต่เพียงลำพัง โดยเฉพาะครอบครัวที่มีฐานะ ที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่หน่วยงานจัดเพื่อให้บุตรหลานได้เรียนรู้เพศศึกษาและการเรียนรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันตนเอง

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

ควรทำวิจัยในกลุ่มเป้าหมายที่เจาะจง เช่นวิธีการสอนเพศศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน กระบวนการเรียนรู้ การสร้างความตระหนักต่อการตั้งครุฑไม่พร้อมทั้งของวัยรุ่น ครอบครัว ชุมชน และควรทำวิจัยและพัฒนา เพื่อปรับความรู้ความเข้าใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น

รายการอ้างอิง

- กนกวรรณ ธรารวรรณ. (2548). *ทางเลือกของผู้หญิงที่ท้องเมื่อไม่พร้อม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้าง
ความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง.
- กุลภา วจนสาระ และเบญจมาศ รอดภัย. (2558). *รายงานสรุปการประชุมเครือข่ายสนับสนุน
ทางเลือกของผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม ครั้งที่ 36*. ณ ห้องประชุม 201 ชั้น 2 สำนักงาน
หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ จัดโดย เครือข่าย
สนับสนุนทางเลือกของผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม ร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพ
แห่งชาติ, (เอกสารอัดสำเนา). วันจันทร์ที่ 24 กุมภาพันธ์ 2558.
- พรรัสมิ ขวัญยืน. (2557). *การบริหารการช่วยเหลือวัยรุ่นตั้งครุฑไม่พึงประสงค์ในจังหวัด
เชียงใหม่. การประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ครั้งที่ 4 ประจำปี 2557
“Rethink : Social Development for Sustainability in ASEAN Community”
11-13 มิถุนายน 2557. เชียงใหม่ : วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.*

- บุรเทพ โชคธนานุกูล และ กมลชนก ขำสุวรรณ.(2559). การตั้งครุฑในวัยรุ่น ผลกระทบทางสังคมจากมุมมองเรื่องเพศของแม่ต่างรุ่น. *วารสารประชากร*, 4(2), 61-79
- ประไพพิศ เขมะชิต, สมล มานัสฤดี, ปราณี จิตรรัตนพงษ์, และ ดาวพันธ์ เฉลยพงษ์. (2552). *การศึกษาเพศวิถีของวัยรุ่น ตั้งครุฑในวัยเรียน* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2533). *การประเมินผลการปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นโยบายและแผนภารกิจที่ 9. คณะกรรมการด้านนโยบายและแผน. (คำสั่งจังหวัดลำปาง ที่ 2017 / 2558). *รายงานการประชุมคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครุฑในวัยรุ่น จังหวัดลำปาง* (ครั้งที่ 1 2559 วันที่ 8 กันยายน 2559 ณ ห้องกาสะลองโรงแรมเวียงลคอร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- รายงานการประชุมคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครุฑในวัยรุ่นจังหวัดลำปาง ครั้งที่ 1/2560 เมื่อปลายวันที่ 25 เมษายน 2560 ณ ห้องประชุมเวียงสะกอน ชั้น 4 ศาลากลางจังหวัดลำปาง
- วรเดช จนทรศร. (2551). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ศิริพร จิรวัดนกุล. (2556). *ระบบบริการปฐมภูมิและเวชศาสตร์ครอบครัว*. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์แอนด์พับลิชชิง จำกัด.